

Jesaja 18

1 Wee het land van vleugelgegons, dat aan de overkant van de rivieren van Cusj is,
 2 dat gezanten zendt over de zee, en in boten van biezen over het water. Ga, snelle boden, naar een volk, getrokken en geplukt, een volk, gevreesd van toen af en daarna, een volk van regel op regel en van vertrapping, bij wie rivieren zijn land beroven.
 3 Alle inwoners van de wereld en bewoners van de aarde, wanneer men de banier omhoogheft op de bergen, zult u het zien; en wanneer men op de bazuin blaast, zult u het horen!
 4 Ja, zo heeft de HEERE tegen mij gezegd: Ik zal rustig toezien vanuit Mijn woonplaats, als de zinderende hitte bij zonlicht, als een nevel van dauw in de hitte van de oogsttijd.
 5 Ja, vóór de oogst, als de bloei voorbij is en de bloesem een rijpende druif wordt, zal Hij de ranken met snoeimessen afsnijden en de takken wegnemen en afkappen.
 6 Ze zullen tezamen overgelaten worden aan de roofvogels van de bergen en aan de dieren op de aarde. De roofvogels zullen er de zomer doorbrengen, en alle dieren op de aarde de winter.
 7 In die tijd zullen aan de HEERE van de legermachten geschenken worden gebracht door een volk, getrokken en geplukt, een volk, gevreesd van toen af en daarna, een volk van regel op regel en van vertrapping – rivieren beroven zijn land – naar de plaats van de Naam van de HEERE van de legermachten, de berg Sion.

De locatie van het land Cusj.

Mogelijk worden we verrast door de naam Cusj. Toch is het geen onbekend land. In Genesis 2 wordt het gebied reeds benoemd. Een van de rivieren van het paradijs wordt daar gelokaliseerd. Genesis 2:13 *En de naam van de tweede rivier is Gihon; die is het die rond heel het land Cusj stroomt.* Ook bij de volkerenlijst komen we het volk van Cusj tegen. Niet toevallig als afstammeling van Cham, want we bevinden ons met het volk van Cusj in het Noorden van het Afrikaanse werelddeel. Om precies te zijn in het Noord-Oosten. Feitelijk ligt Cusj ten zuiden van Egypte. Cusj wordt ook wel Ethiopië of Sudan genoemd. Het is de Septuagint – de Griekse Vertaling van de Tenach. 3de eeuw v Chr. – die in plaats van Cusj spreekt van Ethiopië.

De locatie van het land Cusj

Cusj is een waterrijk gebied ten zuiden van Egypte.

Het zal opvallen dat Cusj nadrukkelijk in verband gebracht wordt met Egypte. Het geval wil namelijk dat Cusj in de tijd van koning Achaz en Hizkia de bovenliggende partij was in Egypte. Het is de 25ste dynastie in Egypte die feitelijk geleid wordt door leiders van Cusj. Cusj is de baas in Egypte van 715 – 663 v Chr. Egypte is vanouds een van de wereldleiders die strijden om de hegemonie van het Midden oosten. Op dat moment is Assur de wereldleider. Zijn macht wordt betwist door de leiders van Cusj.

Die zoeken medestanders in hun strijd tegen de usurpator Assur. Ze zoeken die samenwerking tegen Assur – in de tijd van koning Hizkia – ook in Jeruzalem. Blijkbaar zijn er *gezanten* uit Cusj in Jeruzalem voor coalitiegesprekken. Het vermoeden bestaat dat koning Hizkia eerst niet, maar later wel gevoelig was voor krachtige militaire steun vanuit het zuiden. Jesaja – cq. de HEERE – moet er overigens niets van hebben. Namens God wil de profeet de gezanten terugsturen naar Cusj; ‘Ga, snelle boden, naar een volk, getrokken en geplukt ..’ De toon is in eerste instantie negatief. Jesaja 18:1 *Wee het land van vleugelgegons, dat aan de overkant van de rivieren van Cusj is.* We komen ook de term ‘Opper-Egypte’ nogal eens tegen, wanneer sprake is van Zuid Egypte, oftewel het land van Cusj. Bij Opper-Egypte denken we mogelijk aan het Noorden, maar bedoeld wordt inderdaad het Zuiden van Egypte en wel omdat daar het hoger gelegen gebied te vinden is. De rivier de Nijl, die uitmondt in de Middellandse Zee doorsnijdt het land van Egypte en splitst zich – op weg naar de bron – in tweeën als het land van Cusj wordt bereikt. Het water van de Nijl is van levensbelang voor Cusj en Egypte met zijn overstromde oevers die vruchtbaar slib achterlaten wanneer de rivier jaarlijks zijn laagste stand bereikt. Het water is ook de reden dat men in dat gebied een veelkleurige populatie van vogels aantreft, die op doortocht zijn of daar verblijven een bepaalde periode van het jaar. Het geklapper van vleugels oftewel het ‘vleugelgegons’ is kenmerkend voor dat gebied.

De Nijl, bron van vruchtbaarheid.

Afgezanten uit Cusj in Jeruzalem

Zoals elke cultuur zich vestigt aan de oever van een grote rivier, zo ook die van Cusj en Egypte. De rivier zorgt voor vruchtbaarheid van de directe omgeving, maar is ook een belangrijke handelsader. De zogenaamde ‘waterweg’ vormt de verbinding van de verschillende steden. Er is dus nog iets wat kenmerkend is voor het volk van Cusj. Ze bouwen lichte snelle boten van papyrus. Papyrus groeit aan de oever van de rivier. De papyrusstengel wordt in Egypte geplet en gemaakt tot een schrijfblad. Ons woord ‘papier’ is hier van afgeleid. Maar, zoals gezegd zijn het de snelle ranke bootjes – die vrij licht zijn en gemakkelijk uit het water getrokken kunnen worden – die het volk Israel opvallen. Vermoedelijk zijn de afgezanten ook op deze bootjes de Dode Zee overgestoken op weg naar Jeruzalem. Jesaja 18:2 *dat gezanten zendt over de zee, en in boten van biezen over het water.* Jesaja ziet ze echter liever gaan dan komen. Hij stuurt ze terug naar hun eigen volk. De profeet lijdt zeker

niet aan onderschatting van dit volk. Integendeel, uit de woorden die hij gebruikt – om het volk van Cusj te beschrijven – blijkt dat het relatief lange mensen zijn met een glanzende huid. Vermoedelijk staken ze met kop en schouder uit boven de bevolking van Jeruzalem. Ook vanwege hun donkere huidskleur vielen ze direct op. Niet alleen wordt er in letterlijke zin tegen hen opgekeken, maar ook in figuurlijke zin is het een sterk volk dat de boel goed voor elkaar heeft. Goed geordend. Ze worden gevreesd door de volken om hen heen. We hebben al verteld dat ze op dat moment de boventoon voerden in het land Egypte. Daar komt nog eens bij dat ze over een buitengewoon vruchtbaar gebied beschikken dat door rivieren wordt doorsneden. De bronnen van de Nijl zijn in Cusj te vinden. Jesaja 18:2 *Ga, snelle boden, naar een volk, getrokken en geplukt, een volk, gevreesd van toen af en daarna, een volk van regel op regel en van vertrapping, bij wie rivieren zijn land beroven.* De Willibrordvertaling komt met een tekst die we ook bij andere Bijbelvertalingen veelal zien. Deze vertaling geeft iets meer bloot van de bedoeling van de tekst. *Ga, gezwinde boden, naar het rijzige volk met de glanzende huid, de natie die dichtbij en ver weg wordt gevreesd, naar het sterke, tirannieke volk, in het land dat door rivieren wordt verdeeld.* Het zijn fysiek lange mensen. Ze hebben de zaak goed op orde en ze hebben op dat moment Egypte onderworpen.

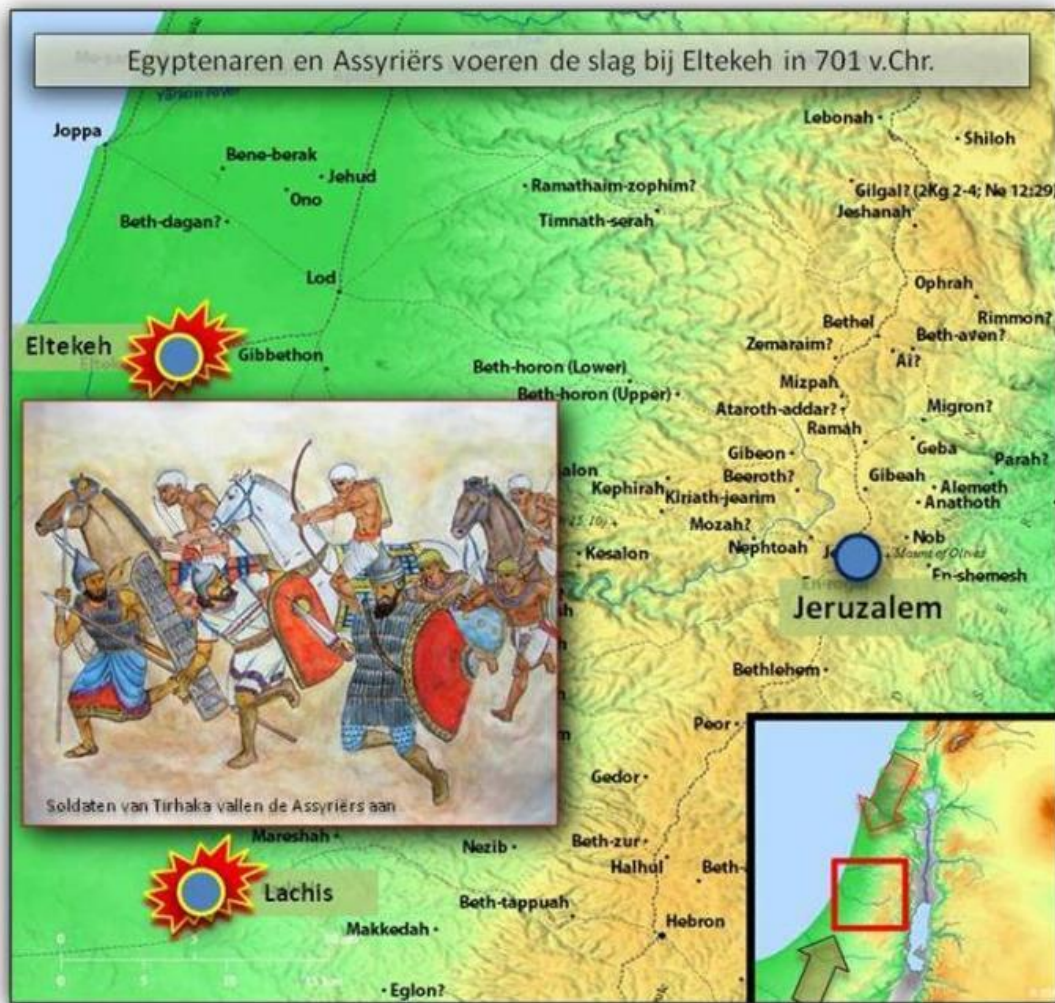
Ranke bootjes van de stengel van de papyrusplant.

Cusj als bondgenoot in de strijd.

Wanneer we de Bijbelse geschiedenis lezen is het vooral de directe omgeving van het volk Israel waar aandacht aan wordt besteed. Landen als Syrië en het Filistijnse land, Tyrus en Sidon, Ammon, Moab en Edom zijn de namen die regelmatig voorbijkomen. We lezen die namen verhoudingsgewijs zo vaak omdat het inderdaad directe burens zijn van Jeruzalem en Juda, maar ook omdat men met de regelmaat van de klok een coalitie wil vormen tegen Assur en later tegen Babel. Het zijn deze zuidelijke landen waar Assur zijn wil aan oplegt en in de vorm van schatting zijn suprematie laat gevoelen. Belasting betalen en onderworpen zijn als volk is een lot waar men zich bij neerlegt wanneer de macht van de overheerser evident is. Zodra die macht kleine scheurtjes gaat vertonen, heeft men de neiging het juk – in dit geval van Assur – af te werpen. Een land als Egypte en Cusj ligt voor een groot deel van de tijd buiten beeld, zogezegd. Mogelijk was dat gebied ook een brug te ver voor een land als Assur dat er al gauw 2000 km. vandaan lag. Het feit dat Egypte – lees Cusj – ditmaal in beeld komt kan niet los gezien worden van het gegeven dat Cusj aanspraak maakt op de hegemonie over het Midden Oosten. Wanneer Cusj zich in Jeruzalem meldt zal dat niet onopgemerkt gebleven zijn in Assur. Het speelt in de tijd van koning Hizkia. Wat ons in deze tijd opvalt is de veranderde houding van Assur jegens Jeruzalem. Riep koning Achaz de koning van Assur nog te hulp tegen de koningen van Damascus en Samaria, zijn zoon Hizkia raakt in het nauw als de legers van Assur zich melden voor de poorten van Jeruzalem. We schrijven 701 v Chr. Een opmerkelijk detail is

de hulptroepen die vanuit het zuiden – lees Cusj – zich richting Jeruzalem begeven om de stad te ontzetten. Het heeft er alles van weg dat Cusj zich met de strijd bemoeit en dat er afspraken waren tussen Jeruzalem en Cusj. 2 Koningen 19:9,10 *Toen Sanherib over Tirhaka, de koning van Cusj, hoorde zeggen: Zie, hij is uitgetrokken om tegen u te strijden, stuurde hij opnieuw gezanten naar Hizkia om te zeggen: Dit moet u tegen Hizkia, de koning van Juda, zeggen: Laat uw God, op Wie u vertrouwt, u niet bedriegen door te zeggen: Jeruzalem zal niet in de hand van de koning van Assyrië gegeven worden. Zie, u hebt zelf gehoord wat de koningen van Assyrië met al de landen hebben gedaan door ze met de ban te slaan. En zou ú dan gered worden?* Het zal dan ook niemand verbazen dat Assur vervolgens zijn macht uitstrekt – niet alleen via Tyrus en Sidon naar het Filistijnse land, maar ook verder naar het zuiden, naar Egypte en Cush. Op een aantal plaatsen laat de Bijbel merken dat ook het wereldrijk Egypte nadrukkelijk de macht van Assur aan den lijve ondervindt. Op een gegeven moment loopt de profeet Jesaja in zijn ondergoed of nog erger door Jeruzalem. Hij speelt de rol van balling en hij heeft ook een woord bij dit beeld. Het gaat over Egypte en Cusj. Hun mensen zullen door de koning van Assur in ballingschap gevoerd worden. Jesaja 20:3-5 *Toen zei de HEERE: Zoals Mijn dienaar Jesaja drie jaar naakt en barrevoets rondloopt, als teken en wonder voor Egypte en Cusj, zo zal de koning van Assyrië de gevangenen van Egypte en de ballingen uit Cusj wegvoeren, jong en oud, naakt en barrevoets, de billen bloot, tot schande van Egypte. Men zal ontsteld en beschaamd zijn vanwege Cusj, hun verwachting, en vanwege Egypte, hun eer.* In plaats van Jeruzalem te hulp te schieten, zouden de inwoners van Cusj zelf moeten vrezen voor het voortbestaan van hun land en volk.

Sanherib breekt de belegering van Jeruzalem op om Egypte/Cusj – die te hulp schiet – te verslaan.

De wonderlijke redding van Jeruzalem.

Volgens de berichten richtte Assur in 701 v Chr. zijn pijlen op Jeruzalem. Sanherib belegerde de stad. Het bericht van de optrekkende legers van Egypte/Cusj deden hem niet veel. Mogelijk is het bluff; feit is dat Sanherib zich de legers van Egypte/Cusj van het lijf hield. De koning van Assur kwam als overwinnaar in de strijd. In zijn oorlogsretoriek voor de muren van Jeruzalem meldt hij – tussen de regels door – de naderende legermacht van Egypte. Jesaja 36:6 *Zie, u vertrouwt op die geknakte rietstaf, op Egypte. Maar als iemand daarop leunt, dringt hij in zijn hand en doorboort die. Zo is de farao, de koning van Egypte, voor allen die op hem vertrouwen.* Sanherib gaat – vermoedelijk terecht – uit van een coalitie tussen Juda en Cusj in die zin dat ze bij vijandelijkheden van de kant van Assur elkaar zouden bijstaan. Jesaja 19:5 *Men zal ontsteld en beschaamd zijn vanwege Cusj, hun verwachting, en vanwege Egypte, hun eer.* Iedereen weet hoe het afliep met Assur toen het voor de poorten van Jeruzalem stond. Wat niemand verwachtte was een geweldige nederlaag voor de agressor tegen Juda en Jeruzalem. Integendeel iedereen was er van overtuigd dat Jeruzalem het onderspit zou delgen. Wat er precies gebeurd is – daarover zullen veel speculaties de ronde hebben gedaan – maar feit was dat het leger van Assur een enorme tegenslag te verduren kreeg. De Bijbel spreekt van de ene op de andere dag van een verlies van 185.000 man. De Bijbel weet te vertellen hoe het komt. Het was de HEERE. God kwam op voor Zijn volk en Zijn stad. De engel van het verderf doodde in een nacht een kleine 200.000 man. Het was wereldnieuws. Het verhaal verspreidde zich als een lopend vuurtje. Alle volken die zuchtten onder het bewind van Assur richtten zich op. De koning van Assur maakte dat hij thuis kwam, maar thuis werd hij door zijn zonen gedood, vermoedelijk vanwege de enorme schande die de koning met deze nederlaag – tegen een relatief klein land – over Assur had gebracht. Het nieuws explodeerde. Overal in de wereld werd het gevierd als een grote overwinning. De felicitaties waren niet van de lucht. Ook een delegatie uit Egypte/Cush was in de straten van Jeruzalem te zien, om koning Hizkia te feliciteren met zijn onverwachte maar glansrijke overwinning. 2 Kronieken 32:22,23 *Zo verlostte de HEERE Hizkia en de inwoners van Jeruzalem uit de hand van Sanherib, de koning van Assyrië, en uit de hand van allen. Hij gaf hun rust van rondom. En velen brachten geschenken naar de HEERE in Jeruzalem, en kostbaarheden naar Hizkia, de koning van Juda, zodat hij daarna voor de ogen van alle heidenvolken verheven werd.* Ook Jesaja maakt melding van het opzienbarende nieuws. Iedereen die ogen en oren had moest het gezien en gehoord hebben in die tijd. Men zwaaide met vlaggen en blies op de bazuin. Jesaja 18:3 *Alle inwoners van de wereld en bewoners van de aarde, wanneer men de banier omhoogheft op de bergen, zult u het zien; en wanneer men op de bazuin blaast, zult u het horen!*

Het beleg voor Jeruzalem 701 door de koning van Assur, Sanherib.

De opkomst en plotselinge ondergang van Assur.

In de volgende verzen licht de HEERE een tipje op van de sluier van Zijn strategie. God kijkt het in het begin aan. Hij grijpt niet in. De HEERE vergelijkt zichzelf met een wolkenzone aan de einder op een hete dag. Die wolken blijven de hele dag zichtbaar, zonder dat ze dichterbij komen of hun water op het land lozen. Op eenzelfde wijze kan een broeierige hitte over het land hangen, zonder te bewegen of te vertrekken. Daarmee vergelijkt de HEERE Zich in de tijd dat er van alles en nog wat aan de hand is in en rondom Jeruzalem. De overheerser Assur is actief. De leger van Assur trekt van Noord naar Zuid om angst in te boezemen. Zo waren er ook de coalitie-legers van Samaria en Damascus die het platteland van Juda plunderen. God laat het aanvankelijk allemaal lopen. Hij grijpt niet in. Jesaja 18:4 *Ja, zo heeft de HEERE tegen mij gezegd: Ik zal rustig toezien vanuit Mijn woonplaats, als de zinderende hitte bij zonlicht, als een nevel van dauw in de hitte van de oogsttijd.* Maar de ogenschijnlijke rust is wat het woord zegt, schijn. God lijkt hier ook op de leeuw die tot in zijn kleinste spiertjes gespannen is, vlak voor de sprong. Niets aan hem beweegt. Hij zit stil als op een schilderij. Maar dan springt hij en achtervolgt hij zijn prooi tot hij hem heeft. De prooi is Assur. God laat dat land tot bloei komen. Vlak voordat Assur het toppunt van zijn macht bereikt, slaat de HEERE toe. God vergelijkt het met een wijnstok die Hij eerst laat uitbotten. De bloesem is de voorbereidende fase voor de vrucht. Alles wacht op rijping door zon en regen. God laat het bij wijze van spreken komen tot een paar dagen voor de oogst. De boer heeft de wijnbessen geproefd. Hij knikt. Het is tijd voor de oogst. Op dat moment wordt de wijngaard vernield. De wijnranken worden er afgehakt. Het komt allemaal op de grond te liggen. De metafoor van de wijnrank staat hier voor de bloedige afrekening met Assur, waarvan 185.000 man gedood wordt in een dag. Jesaja 18:5 *Ja, vóór de oogst, als de bloei voorbij is en de bloesem een rijpende druif wordt, zal Hij de ranken met snoeimessen afsnijden en de takken wegnemen en afkappen.* Roofvogels en wilde dieren eten geen wijnbessen, maar het zijn wel aaseters. Wanneer de mantschappen van Assur geen fatsoenlijke begrafenis krijgen, zijn ze een ware prooi voor de roofvogels in de zomer en de wilde dieren in de winter. Jesaja 18:6 *Ze zullen tezamen overgelaten worden aan de roofvogels van de bergen en aan de dieren op de aarde. De roofvogels zullen er de zomer doorbrengen, en alle dieren op de aarde de winter.*

De verstoorde wijngaard, de roofvogels en de wilde dieren, beeld van een slagveld

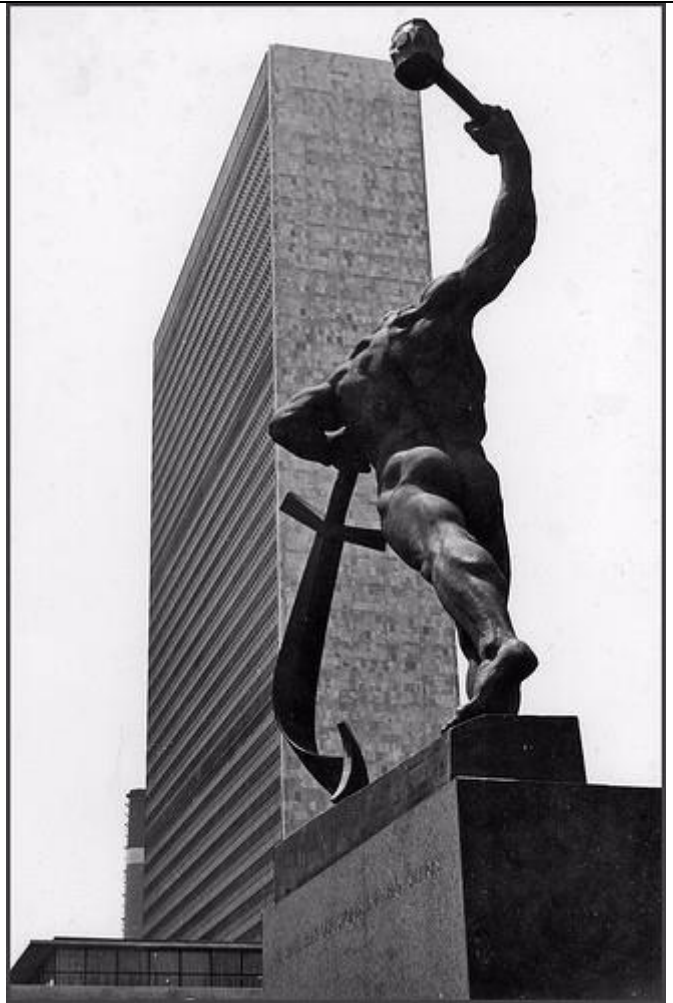
De volken brengen de God van Israel geschenken.

Voor het volk van Cusj moet de plotselinge desastreuze nederlaag van de aartsvijand Assur een enorme opsteker geweest zijn. Niet lang daarvoor had Assur nog kans gezien het leger van Cusj – dat Jeruzalem te hulp schoot – op de vlucht te jagen. Voor hen vormt de overwinning van Juda op Assur de aanleiding om feestelijke geschenken naar Jeruzalem te sturen. Assur vormde een werkelijke bedreiging voor de soevereiniteit van Egypte/Cusj. In Jeruzalem zal koning Hizkia hoog opgegeven hebben van de God van Israel. Ook al had hij dat niet gedaan dan nog zouden de mensen in die tijd de overwinning toeschrijven aan Israëls God. Maar in dit geval was het werkelijk zo dat de HEERE de God van Israel persoonlijk de overwinning had behaald door de bezettingsmacht van Assur te breken.

Voor Cusj is dit het signaal om niet alleen de koning van Juda, maar ook de God van Jeruzalem te eren en met geschenken te overladen. Hier hebben we een voorbeeld van hoe de volken zich tot Jeruzalem en tot de HEERE wendden en toestroomden vanuit allerlei landen om God te eren. Jesaja 2 neemt daar al een voorschot op, maar ook Psalm 68 verwoordt de toestroom van de volken naar de God van Israel, om Hem te eren. Psalm 68:32 *Vorstelijke gezanten zullen uit Egypte komen, Cusj zal zich haasten zijn handen naar God uit te strekken.* En dat het hier om Cusj gaat – en geen ander volk – wordt nog maar eens duidelijk gemaakt door dezelfde beschrijving te geven, die ook al bij het vorige gezantschap – in vers 2 – was afgegeven. Jesaja 18:7 *In die tijd zullen aan de HEERE van de legermachten geschenken worden gebracht door een volk, getrokken en geplukt, een volk, gevreesd van toen af en daarna, een volk van regel op regel en van vertrapping – rivieren beroven zijn land – naar de plaats van de Naam van de HEERE van de legermachten, de berg Sion.*

Jesaja 2

Het woord dat Jesaja, de zoon van Amoz, gezien heeft over Juda en Jeruzalem. Het zal in het laatste der dagen geschieden dat de berg van het huis van de HEERE vast zal staan als de hoogste van de bergen, en dat hij verheven zal worden boven de heuvels, en dat alle heidenvolken ernaartoe zullen stromen. Vele volken zullen gaan en zeggen: Kom, laten wij opgaan naar de berg van de HEERE, naar het huis van de God van Jakob; dan zal Hij ons onderwijzen aangaande Zijn wegen, en zullen wij Zijn paden bewandelen. Want uit Sion zal de wet uitgaan, en het woord van de HEERE uit Jeruzalem. Hij zal oordelen tussen de heidenvolken en veel volken vonnissen. En zij zullen hun zwaarden omsmeden tot ploegscharen en hun speren tot snoeimessen. Geen volk zal tegen een ander volk het zwaard opheffen. Oorlog voeren zullen zij niet meer leren. Huis van Jakob, kom, laten wij wandelen in het licht van de HEERE.

De kamerling van Ethiopië.

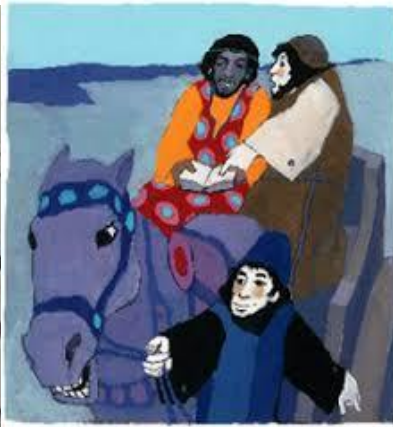
Voor veel uitleggers lopen er – vanuit het boek Jesaja – vrij natuurlijke lijnen naar de kamerling van Ethiopië in het boek Handelingen. De belofte van God over de toestroom van heidenen naar Jeruzalem, wordt vanaf het begin van de Evangelieverkondiging aan de volken in deze Ethiopiër gepersonifieerd. Handelingen 8:26-28 *En een engel van de Heere sprak tot Filippus en zei: Sta op en ga naar het zuiden, de weg op die van Jeruzalem afdaalt naar Gaza, die eenzaam is. En hij stond op en ging op weg; en zie, een Ethiopiër, een kamerheer en een machtig heer van de kandakè, de koningin van de Ethiopiërs, die heel haar schatkist beheerde en gekomen was om in Jeruzalem te aanbidden, keerde terug, en hij zat op zijn wagen en las de profet Jesaja.* Uiteindelijk zal deze hoge

ambtenaar van Ethiopië een van de eerste bekeerlingen van het christelijk geloof worden. Blijkens het verhaal was de goede man al langer bezig met het geloof. Hij las de profeet Jesaja. Dat was vermoedelijk geen toeval. Omdat hij kamerheer is wordt algemeen verondersteld dat we in deze man met een eunuch te maken hebben. Voor deze eunuchen heeft God – in de profetieën van Jesaja – bijzonder goed nieuws. God opent – en dat kan geen toeval zijn – de deur voor de ontmanden in Jesaja 56:3-5 *Laat de vreemdeling die zich bij de HEERE gevoegd heeft, niet zeggen: De HEERE heeft mij geheel en al van Zijn volk gescheiden; laat de ontmande niet zeggen: Zie, ik ben maar een dorre boom. Want zo zegt de HEERE over de ontmanden die Mijn sabbatten in acht nemen, verkiezen wat Mij behaagt, en vasthouden aan Mijn verbond: Ik zal hun in Mijn huis en binnen Mijn muren een plaats en een naam geven, beter dan die van zonen en dan die van dochters; een eeuwige naam zal Ik ieder van hen geven, een naam die niet uitgewist zal worden.* Het zou niet verbazen wanneer het vooral deze verzen zijn die de deur naar God toe geopend hebben, omdat God van Zijn kant ook ruimte maakt voor de ontmanden. De kamerling moet vermoed hebben dat de lijdende knecht van de HEERE een bijzondere rol speelt. Wanneer hij het antwoord zoekt op de vraag ‘of hij als zondig mens welkom is bij God?’ dan is de lijdende Knecht van God daarop het antwoord. Wanneer Filippus de kamerling uitlegt dat Jezus de lijdende Knecht van de HEERE is, antwoordt de kamerling met de belijdenis dat hij gelooft dat de HEERE Jezus Gods Zoon is. Handelingen 8:32-37 *En het schriftgedeelte dat hij las, was dit: ‘Hij is als een schaap naar de slachting geleid en zoals een lam stemmeloos is bij de scheerder, zo doet Hij Zijn mond niet open. In Zijn vernedering is Zijn oordeel weggenomen en wie zal over Zijn geslacht vertellen? Want Zijn leven wordt van de aarde weggenomen.’ En de kamerheer antwoordde Filippus en zei: Ik vraag u, over wie zegt de profeet dit? Over zichzelf of over iemand anders? En Filippus deed zijn mond open en, uitgaande van dat Schriftwoord, verkondigde hij hem Jezus. En terwijl zij onderweg waren, kwamen zij bij een water. En de kamerheer zei: Kijk, daar is water; wat verhindert mij gedoopt te worden? En Filippus zei: Als u met heel uw hart gelooft, is het geoorloofd. En hij antwoordde en zei: Ik geloof dat Jezus Christus de Zoon van God is.* De kamerling van de kandaké, de koningin van Ethiopië is vermoedelijk het eerste lid van de in Abessynië gevestigde kerk.

de kamerling leest Jesaja

Filippus vertelt het Evangelie

de doop van de kamerling

